

การบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ LEARNING RESOURCES MANAGEMENT AND LEARNING ENVIRONMENT

นภาพเดช บุญเชิดชู¹ ชัยยุทธ มณีรัตน์²

Napadech Booncherdchoo¹ Chaiyut Maneerat²

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

^{1,2}Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom 73000

e-mail: napadech1919@gmail.com¹, chaiyutm@npru.ac.th²

Received: October 20, 2023 Reviewed: November 3, 2023 Revised: January 26, 2024 Accepted: February 6, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการบริหารแหล่งการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้นักวิชาการและผู้สนใจสามารถนำไปใช้ในการบริหารแหล่งการเรียนรู้ การวิจัย และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาวิชาชีพของครูและผู้บริหารได้ โดยแหล่งการเรียนรู้มีด้วยกันหลายรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประสบการณ์ของบุคคล และในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัลแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญคือแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นออนไลน์ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจึงต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นในสถานศึกษาและจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหาร แหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

Abstract

This academic article aims to present the substance concerning concepts and importance of learning resources and learning environment, arrangement of learning environment for learner development, and learning resources and learning environment management in education organization. Consequently, academics and those who are interested can apply the results for managing learning resources, academic research, learners' learning development and professional development of teachers and administrators. Learning resources are in many forms, namely, libraries, museums, art galleries, zoos, parks, botanical gardens, science and technology parks, sports and recreation

centers, information sources, lecturers, folk wisdom, and individual experiences. Additionally, at present in digital age, important learning sources are various online learning resources. Therefore, it is necessary to encourage learners to access and use a variety of learning resources for learner development to their full potential. Educational institutions, as a result, have to operate to ensure that there are learning resources and learning environments available and suitable for learner development.

Keywords: Management, Learning Resources, Learning Environment

บทนำ

การเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบันมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาของบุคคลทั้งในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญตลอดช่วงชีวิต ดังนั้นหากมีการสร้างแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกจะเป็นการช่วยให้บุคคลเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ โดยที่การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้จะเป็นการดำเนินการให้แหล่งการเรียนรู้และเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้เกิดการใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทำให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยบทความนี้ประกอบด้วยแนวคิด ความสำคัญ ประเภท การบริหารแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งการจัดแหล่งการเรียนรู้ดำเนินการโดยภาครัฐบาลและเอกชน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์นอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ ยังเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เพื่อขยายประสบการณ์ของผู้เรียน และเชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนอาจเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนตามกระบวนการเรียนการสอนหรือเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ โดยแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศของแหล่งการเรียนรู้จะต้องสามารถสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์และสนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (สุจิตรา ภักดีสงคราม, 2551, น. 144) ในขณะที่สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียน สภาพห้องเรียน สิ่งที่ตั้งอยู่ในห้องเรียน บรรยากาศของห้องเรียนที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของสมาชิก ครู ผู้เรียน สามารถแบ่งออกได้เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา สิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

แนวคิดและความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ เป็นทรัพยากรทั้งมวลที่มีการจัดการ จัดระบบความรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้และบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในด้านเป้าหมาย เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกด้าน รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการสอนในปัจจุบันที่ต้องใช้ทรัพยากรการเรียนการสอนสมัยใหม่ที่แตกต่างกัน การให้มีส่วนร่วมในกระบวนการสอน ทำให้กระบวนการสอนมีความน่าสนใจและทันสมัยยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือช่วยครูจัดกระบวนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางปัญญาและความพึงพอใจที่สูงขึ้น Bušljeta (2013, p. 56) สอดคล้องกับ สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2558, น. 86-93) ได้กล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา ในฐานะที่เป็นแหล่งหรือบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือเป็นสถานที่ที่ให้ข้อมูล ข่าวสารความรู้ ประสบการณ์หรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญในด้านการเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสร้าง การแสวงหาและการดูแลรักษาและเป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้บุคคลเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งหรือวิทยาการใหม่ที่เป็นข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจริง เป็นความรู้ของเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และเป็นแบบจำลองของสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากแนวคิดและความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแหล่งการเรียนรู้เป็นสถานที่ที่ใดให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอย่างกว้างขวาง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล ดังนั้น แหล่งการเรียนรู้จึงมีประโยชน์ที่สำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้ระบบของข้อมูลข่าวสารได้รับการเผยแพร่ในวงวิชาการอย่างกว้างขวาง ช่วยให้ระบบการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ ช่วยเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ และช่วยเป็นที่พึ่งของชุมชน ที่พึ่งทางวิชาการในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตนอกจากแนวคิดและความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเป็นการเรียนรู้ของกลุ่มคนที่ต้องอาศัยเครือข่ายสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญผู้เป็นแม่ข่ายนั้นประกอบด้วย บุคคลที่มีสถานภาพต่างกัน กระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะต้องอาศัยทั้งเครือข่าย การเรียนรู้และเครือข่ายสังคมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของบุคคล ผู้เรียนที่ได้รับความรู้จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ลำดับต่อไปให้กับคนอื่น เป็นเครือข่าย ของความรู้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง โดยเครือข่ายการเรียนรู้เป็นแนวคิดและกระบวนการในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน ตลอดจนองค์กร เครือข่ายการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการหรือกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ การจัดการความรู้และประสบการณ์ โดยเครือข่ายการเรียนรู้ เข้าถึงได้อย่าง

กว้างขวาง ง่าย สะดวก เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำมากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำและจัดให้เครือข่ายการเรียนรู้ให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ปัจจุบันมีการสร้างระบบเครือข่ายการเรียนรู้มากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายภายในและภายนอกโรงเรียน ก่อให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน เพื่อร่วมมือกันทำงานได้มากขึ้น เป็นสื่อกลางเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทั่วโลก

สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นได้ทั้งสถานที่หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นกายภาพและทางจิตใจของผู้เรียนส่งผลให้เกิดการเรียนรู้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมด้านการเรียนรู้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญและมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน เช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน ได้แก่ อาคาร ห้องเรียน ห้องสมุดห้องปฏิบัติการ นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพยังรวมถึง สิ่งของ โต๊ะ ชั้น แสง เสียง อุณหภูมิ การถ่ายเทของอากาศในห้องเรียน อุปกรณ์ภายในห้องและการจัดสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะต้องมีความเป็นระเบียบและใช้ประโยชน์ได้ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน (Osborne, 2013, p. 3) โดยการจัดห้องเรียน สภาพห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไป การจัดห้องเรียนควรจัดให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดห้องเรียนต้องให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน โดยสี แสง เสียงและการถ่ายเทของอากาศในห้องเรียน และเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน โดยการจัดห้องเรียน สี แสง เสียงและการถ่ายเทของอากาศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อารมณ์ ความรู้สึกทั้งของครูและผู้เรียน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและจะส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย การจัดสิ่งแวดล้อมควรคำนึงถึงการใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และประหยัด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและอายุการใช้งานวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมด้วย

2. สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูที่อยู่ร่วมกันในห้องเรียน ในห้องเรียนครูต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน ครูควรพยายามทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงมีลักษณะสำคัญ ทั้งการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างครูและผู้เรียน โดยครูสามารถสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย การสร้างความสนใจในการเรียนรู้ การสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้ และการสร้างการยอมรับและความรู้สึกทางบวก (กรกฎา นักคัม และเจษฎา บุญมาโฮม, 2555, น. 19-20) นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนเป็นปฏิสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกัน ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสามารถกำหนดรูปแบบการจัดห้องเรียนให้เป็นได้ทั้งแบบแข่งขัน

แบบร่วมมือและแบบปัจเจกบุคคล โดยแบบแข่งขันเป็นรูปแบบที่เน้นความสำเร็จ ความเป็นเลิศ รูปแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนมีการตื่นตัวในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ แบบร่วมมือเป็นรูปแบบที่เน้นการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกัน ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนแบบปัจเจกบุคคล เป็นการเน้นให้ผู้เรียนทำงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ครูทำหน้าที่ติดตามความสำเร็จของผู้เรียน ประเมิน ส่งเสริม แหล่งข้อมูลให้กับผู้เรียน สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในระดับที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่าครูสามารถใช้รูปแบบการจัดสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 รูปแบบนี้พร้อมกัน หรืออาจใช้รูปแบบหนึ่งตามข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละรูปแบบ

การจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

สิ่งแวดล้อมของห้องเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน (OCED, 2009, p. 200) การจัดสภาพห้องเรียนจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการที่สรุปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ ได้แก่ บรรยากาศเกี่ยวกับวินัยของห้องเรียน เวลาในการทำชิ้นงาน และความสัมพันธ์ของครูกับผู้เรียน รูปแบบการจัดการเรียนจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียนซึ่งนำมาซึ่งการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของครูกับผู้เรียน ความพึงพอใจของครูและสะท้อนประสิทธิภาพในการทำงานของครูด้วย สอดคล้องกับที่ กรกฏา นักคัมและเจษฎา บุญมาโฮม (2555, น. 19-20) ได้กล่าวถึงการจัดสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาผู้เรียน สรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นการจัดการพื้นที่ วัสดุ อุปกรณ์มวลประสบการณ์ ตลอดจนความสัมพันธ์ของบุคคลให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน เพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ โดยการจัดสิ่งแวดล้อมต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เน้นความสะดวกสบาย ดังนั้นขอบข่ายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาควรยึดความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้าน เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งวัตถุ สิ่งของ บุคคล และสภาพสังคม ดังนั้นสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ขอบข่ายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ การจัดห้องเรียนให้มีที่เล่นในรูปแบบการเรียนรู้และที่ทำกิจกรรม การจัดเครื่องใช้ประเภท โต๊ะ เก้าอี้ ให้มีขนาดเหมาะสมกับผู้เรียนและจัดในรูปแบบของการทำกิจกรรมร่วมกับได้ กระดานป้ายสำหรับติดผลงานของผู้เรียน
2. สิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนในส่วนที่เป็นร่มให้มีเก้าอี้สามารถพักผ่อนและดูหนังสือได้ และสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนในส่วนที่เป็นกลางแจ้งให้มีเครื่องเล่น สนาม
3. สิ่งแวดล้อมทางด้านบุคลากร ได้แก่ ครูประจำชั้น ผู้บริหาร ครูคนอื่น ๆ และนักการภารโรง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะอยู่ใกล้ชิดผู้เรียนและมีส่วนที่จะส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนบุคลากรที่อยู่กับผู้เรียนจึงควรเป็นผู้ที่มีกิริยามารยาทดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการทั้งร่างกายสมอง อารมณ์และสังคม

จากขอบข่ายของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมทางด้านบุคลากร นอกจากขอบข่ายของสิ่งแวดล้อมดังกล่าว สุนทร โคตรบรรเทา (2553, น. 63-64) ได้กล่าวถึงความสำคัญและเสนอเกณฑ์ในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาไว้ว่า พื้นที่ว่างทางการศึกษาซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีความหมาย พื้นที่ว่างช่วยสร้างอารมณ์ห้องเรียนและบรรยากาศสถานศึกษา ผู้เรียนที่มีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์และมีความเข้มงวดน้อย มักเป็นผู้ที่ต้องมีสิ่งเร้าให้รู้จักศักยภาพของตนและตื่นตัวกับการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนที่มีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมที่มีโครงสร้างหรือเข้มงวดมากมักเป็นคนยอมตามและพึ่งพาครูในการให้คำแนะนำ ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมนั้นจะประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ความเพียงพอ หมายถึงการควบคุมสิ่งแวดล้อม เช่น แสงสว่างและความร้อนเพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างสบาย รวมไปถึงระบบเสียงและครุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียน

2. ความเหมาะสม หมายถึงรูปร่างและมิติของสิ่งแวดล้อม เช่น ห้องเรียนมีขนาดใหญ่พอที่จะจัดที่นั่งเป็นแถวได้หรือไม่

3. ประสิทธิภาพ หมายถึงคุณลักษณะของพื้นที่ว่างของห้องเรียน ทำให้ประสิทธิภาพของการสอนดีขึ้นหรือไม่ การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยการใช้ความพยายามของผู้เรียนและครูน้อยที่สุดได้หรือไม่

4. ความประหยัด หมายถึงการออกแบบหรือตกแต่งสิ่งแวดล้อมห้องเรียนมีการเสียค่าใช้จ่ายมาน้อยเพียงใด คำนึงต่อการใช้ประโยชน์หรือไม่

ในขณะที่สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียน สภาพห้องเรียน สิ่งที่ตั้งอยู่ในห้องเรียน บรรยากาศของห้องเรียนที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของสมาชิก ครู ผู้เรียน สามารถแบ่งออกได้เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา สิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย, 2564, น. 425).

จากความสำคัญและเกณฑ์ในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมนั้นจะประกอบด้วย ความเพียงพอ ความเหมาะสม ประสิทธิภาพและความประหยัด ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขในการจัดสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขและอยากที่จะเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนด้วย

การบริหารแหล่งการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษา

การบริหารแหล่งการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษา เป็นการดำเนินการเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเฉพาะความสำเร็จของผู้เรียน โดยที่ จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย (2564, น. 415-417) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการบริหารแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ สะท้อนผลการเรียนรู้และการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งระบบ
2. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกทักษะ การวิเคราะห์ การสังเกต การรวบรวมข้อมูลและลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีมได้
3. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ การฝึกทักษะการคิด การปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้

4. ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้รับฟัง ผู้เสนอแนะ ผู้ร่วมเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา ผู้สร้างโอกาส สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีการออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด

5. จัดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิต โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวจากง่ายสู่ยาก โดยใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อ ประสบการณ์ชีวิต ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มาเป็นฐานการเรียนรู้และประยุกต์ใช้กับการป้องกันและแก้ปัญหา

6. ผู้เรียนมีโอกาสจัดกิจกรรมได้เรียนรู้ตามความต้องการ ความสนใจและความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ตลอดทุกช่วงเวลา ทุกสถานที่ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกสาระการเรียนรู้ (Maughan, Teeman & Wilson, 2012, p. 19)

การจัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ จะต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนและการเตรียมการ ทั้งการเตรียมบุคลากร เวลา งบประมาณและระบบทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน แนวทางการปฏิบัติ ความพร้อมของสถานศึกษา การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม เพียงพอและควรผ่านการทดลองใช้จนเห็นว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้โดยการบริหารแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จะให้ความสำคัญกับการบริหารให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ การให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการวางแผนและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบ โดยให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้การบริหารแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จึงสรุปได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจ โดยครูให้ผู้เรียนศึกษา สำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในท้องถิ่น 2) การเรียนรู้ เป็นศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจหรือค้นพบ 3) การประเมินผล เป็นการประเมินผลตามสภาพจริง ตามจุดประสงค์การ และ 4) การนำไปใช้และเผยแพร่ผลงาน

การบริหารแหล่งการเรียนรู้จะใช้หลักการและแนวทางการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการนิเทศติดตามผล โดยทั้ง 3 งานนี้มีสาระที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ หลักการและแนวทางการบริหารแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวางแผน ในการวางแผนการบริหารแหล่งการเรียนรู้จะต้องให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร การจัดการแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การจัดระบบและกระบวนการจัดการศึกษาให้ ยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม

2. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ มีกิจกรรมที่สำคัญที่จะนำแผนไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การประสานแผนและการกำกับ ติดตามและประเมินผล

3. การนิเทศ ติดตามและประเมินผล การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับ การนิเทศ

การบริหารแหล่งการเรียนรู้จะต้องมีการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ มีการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างชัดเจนโดยผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อจะได้นำ ผลจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยจุดมุ่งหมายของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดและการใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยการจัดแหล่งการเรียนรู้ต้อง สอดคล้องกิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ส่วนการใช้แหล่งการเรียนรู้ต้อง เป็นการใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์ ประหยัดและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

2. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

3. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติ สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียน และในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลาที่ต้องการจะเรียนรู้

จุดมุ่งหมายของการบริหารแหล่งเรียนรู้นั้นจะให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดแหล่ง การเรียนรู้และการใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างคุ้มค่าและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเกิดคุณค่าต่อ ผู้เรียนและท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น การบริหารแหล่งเรียนรู้จึงควรมี แนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1. เนื่องจากการบริหารแหล่งการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งบุคลากรใน โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง ดังนั้นจึงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ทั้งในด้าน ของความหมาย ความสำคัญและลักษณะด้วย

2. เนื่องจากการบริหารแหล่งการเรียนรู้จะต้องมีการใช้งบประมาณ กำลังคนและเครือข่ายความร่วมมือ ดังนั้น ในการบริหารควรมีการวางแผนการบริหารอย่างเป็นระบบ

3. มีการนำแผนที่ได้วางไว้แล้วนั้นไปสู่การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง และควรมีการจัดทำแผนในชุมชนเพื่อให้มีการปฏิบัติในการจัดหาหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

4. เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารแหล่งการเรียนรู้ในทุกกระบวนการ ทั้งการศึกษาสภาพปัญหาาร่วมกัน ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมกันประเมินและรับรู้ผลการประเมินเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือการปรับปรุงต่อไป

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การจัดหาแหล่งการเรียนรู้หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมถึงการบำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ให้อยู่สภาพที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรมี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรด้วย

แนวทางการบริหารแหล่งการเรียนรู้ควรมุ่งเน้น ในเรื่องของการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันทั้งในด้านการจัดหางบประมาณ การจัดหา การใช้และการทำนุบำรุงแหล่งเรียนรู้ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถใช้เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

การศึกษาถึงแนวทางการบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาของโรงเรียนจากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางที่สำคัญคือการสร้างการมีส่วนร่วม และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครูที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้ (อิตติยา สุขโพธิ์เพชร, 2554, น. 64-66; พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว, 2557, น. 92-96; ธัญชนก แสงใส, 2558, น. 92-96)

1. ผู้บริหารและครู ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการจัดอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ตามความถนัดหรือความสนใจ

3. ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่วนร่วมในการทำงาน จัดกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจให้ทุกคนเสมอภาคกัน ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

4. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรบริหารจัดการและดำเนินการบริหารสิ่งแวดล้อมให้บรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานของโรงเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ทำงานร่วมกัน จัดกิจกรรมและส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

5. การจัดการเรียนรู้ประเภทบุคคล ให้มีการจัดการเรียนรู้โดยการนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เน้นการอบรมให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้ผู้เรียน

6. การจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ โดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกลุ่มสาระ และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ตามความสนใจ

ส่วนปัญหาอุปสรรคที่พบจากการศึกษาวิจัย ได้แก่ ปัญหาทางด้านงบประมาณ ควรส่งเสริมให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน ปัญหาการบริหารงานบุคคล ควรมอบหมายงานด้าน สิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะ และส่งบุคลากรที่ได้รับมอบหมายงานด้านสิ่งแวดล้อม ไปฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ควรจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ โรงเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ปัญหาผู้เรียนขาดความตระหนักในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารและครูเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาให้มีความเหมาะสมและมีคุณภาพที่พร้อมอำนวยความสะดวกหรือเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาด้วย โดยแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการศึกษาควรเป็นแหล่ง หรือสถานที่ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้และมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร ซึ่ง Kangpheng and others (2018, p. 45) ได้เสนอผล การศึกษาถึงกระบวนการบริหารแหล่งการเรียนรู้เชิงระบบ ที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ ภูมิปัญญา คุณธรรม ความรู้ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน กระบวนการ (process) ได้แก่ การจัดการความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้โดยการกำหนดแหล่งการเรียนรู้ การสร้าง การกำหนดกรอบ การแลกเปลี่ยน และการใช้ประโยชน์ ผลผลิต (output) ได้แก่ ความเพียงพอที่คำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอย่างสมดุล ผลลัพธ์ (outcome) ได้แก่ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและความยั่งยืน ของผู้เรียน และผลย้อนกลับ (feedback) ได้แก่การสะท้อนผลก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินงาน

บทสรุป

การบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทำให้แหล่งการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ สารสนเทศ ประสบการณ์ และในรูปแบบออนไลน์ เหมาะสมสำหรับ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้แหล่งการเรียนรู้เป็นสถานที่ให้ ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอย่างกว้างขวาง ช่วยให้บุคคลสามารถเสาะแสวงหาความรู้ได้ ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้มีด้วยกันหลายประเภททั้งเป็นบุคคล แหล่งการเรียนรู้ที่ถูกสร้างขึ้น แหล่งการ เรียนรู้ตามธรรมชาติและแหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม โดยการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ จะให้ ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จาก แหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจ 2) การเรียนรู้ 3) การประเมินผล 4) การนำไปใช้และ เผยแพร่ผลงาน จากขั้นตอนดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า การบริหารแหล่งการเรียนรู้เป็นส่วนหรือของการ

บริหารงานวิชาการ ที่จะต้องมีการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ มีการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างชัดเจนโดยผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

การบริหารสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพและจิตวิทยาที่อยู่รอบตัวผู้เรียน สภาพห้องเรียน การจัดห้องเรียน สี แสง เสียงและการถ่ายเทของอากาศ บรรยากาศของห้องเรียน เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อและทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตอบสนองต่ออารมณ์ ความรู้สึกทั้งของครูและผู้เรียน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสามารถกำหนดรูปแบบการจัดห้องเรียน ให้เป็นได้ทั้งแบบแข่งขันแบบร่วมมือและแบบปัจเจกบุคคล จึงทำให้สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาทั้งสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมทางด้านบุคลากร การบริหารแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรกฎา นักคัม และเจษฎา บุญมาโฮม. (2555). การบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างไร.....ให้ได้ผู้เรียน. กรุงเทพฯ: วิสตา อินเทอร์เน็ต.

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2564). **หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน** (ฉบับปรับปรุง). นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ธัญชนก แสงใส. (2558). **แนวทางการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล**. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท] มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พิชญ์สินี จิตต์ว่องไว. (2557). **การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุนทร โคตรบรรเทา. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้**. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1999).

สุจิตรา ภัคดีสงคราม (2551). แหล่งการเรียนรู้: เครื่องมือพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสำหรับครูสังคมศึกษา. **วารสารรามคำแหง**, 25(3), 143-150.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2558). **ปรัชญาและมโนทัศน์สังคมแห่งการเรียนรู้** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อติยา สุขโพธิ์เพชร. (2554). **บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครูที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- Bušljeta, R. (2013). Effective Use of Teaching and Learning Resources. **Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal**, 5 (2), 55-70.
- Kangpheng. S., and others. (2018). A Development of Systematic Learning Resources Management Process to Strengthen Sufficiency Attributes of Secondary School Students. **International Education Studies**; 11 (12), 42 – 48.
- Maughan, S., Teeman, D. & Wilson, R. (2012). **What leads to positive change in teaching practice**. Slough: NFER.
- OECD. (2009). **Creating effective teaching and learning environments: First results from Talis**. Paris: OECD, Teaching and Learning International Survey.
- Osborne, M. (2013). **Modern learning environments**. Christchurch, NZ: Core Education.

